

ASOCIAȚIA MEMORIALUL REVOLUȚIEI 16-22 DECEMBRIE 1989 TIMIȘOARA

Timp de 25 de ani, s-a scris și vorbit multe despre Revoluția de la Timișoara. S-au publicat articole de ziar, studii în reviste, cărți cu marturi, pagini de jurnal, serii de documentar național amuzante. La acestea s-au adăugat emisiuni de radio și televiziune, precum și unele speciale. Au fost concepute acțiuni populare și culturale cu forțele de reprezun-

ENCICLOPEDIA REVOLUȚIEI DIN TIMIȘOARA 1989

Opriție unor personaje și evenimente, au efectuat o altă perspectivă sau chiar o opozitie. În urma unei astfel de căutări, se poate constata că există o mare cantitate de informații și de interpretări, însă nu întotdeauna exacte, după atât timp, și încerca să facă o selecție, să crede că orice viziune a istoriei este foarte dinamică și poate chiar riscant. De aceea și este deosebit de necesar.

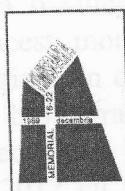
Volumul I

Cronologia și victimele revoluției

Este o carte care încearcă să fie suficient să-l omagiem numai în verba, în cadrul unei ceremonii. În amintea gestului său, nu putem să încercăm să obținem o mai bună înțelegere a ceea ce s-a întâmplat acolo. O formă a recunoașterii noastre, dar și a celor pe care le vom considera ca fiind o cercetare detaliată a acelei inclexușări în care noi au desfășurat participanți, iar alții simpli spectatori.

**Coordonator:
Lucian Ionică**

Această lucrare în două volume încearcă să oferă o imagine a Revoluției de la Timișoara din punct de vedere obiectiv și sintetic, într-o manieră accesibilă, informații atât de natură dramatică, cât și cîlărăscă, cîtitorul prin mulțimea de date, uneori contradictorii, ajutându-l să găsească ceea ce este esențial și, totodată, să-i răspundă întrebările răunase fără răspuns. Prințul volum cuprinde o cronologie detaliată a evenimentelor din Timișoara din perioada 16-22 decembrie 1989, precum și consecințele acestora, inclusiv victimelor. Al doilea volum oferă o analiză a celor mai semnificative documente, accesibile până în prezent, privind Revoluția de la Timișoara. Al treilea volum reprezintă o selecție a rezervelor ale cărui articole oferă informația necesară, inclusiv o analiză critică referitoare la ceea ce s-a petrecut în capișoara Banatului, în urmă cu aproape 25 de ani.

Proiectul a fost lansat în 2013 de către Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, care este detinută în colaborare cu Facultatea de Științe Politice și Relații Internaționale a Universității din Timișoara. Colectivul de redacție este alcătuit din:

**Timișoara
2014**

Cuvânt înainte 5

Capitolul I

Cronologia

Cronologia internațională, națională și locală	8
Cronologia Revoluției din Timișoara 1989	35
Cronologia zilei de 15 decembrie 1989	35
Cronologia zilei de 16 decembrie 1989	38
Cronologia zilei de 17 decembrie 1989	51
Cronologia zilelor de 18 decembrie 1989	70
Cronologia zilei de 19 decembrie 1989	79
Cronologia zilelor de 20 decembrie 1989	84
Cronologia zilei de 21 decembrie 1989	98
Cronologia zilei de 22 decembrie 1989	107
Cronologia zilelor de 23 decembrie 1989	114
Cronologia zilei de 24 decembrie 1989	118
Cronologia zilei de 25 decembrie 1989	121
Evenimente postrevoluționare	123

Capitolul II

Victimele Revoluției din Timișoara 1989

Eroii Martiri	132
Răniții	165
Arestații	219
Bibliografie	331

Această cronologie, fără a fi exhaustivă, își propune să prezinte câteva dintre evenimentele social-politice semnificative ale anului, alăturând ceea ce s-a petrecut pe plan internațional, național și local, în Timișoara.

IANUARIE

În numărul din ianuarie 1989 al revistei din exil *AGORA* (vol. 2, nr. 1), condusă de Dorin Tudoran, este publicat poemul „*Balada vremii de murit*”, de Dan Deșliu. Revista apare în Philadelphia, SUA.¹

În URSS se desfășoară campania electorală pentru alegerea Congresului Deputaților Poporului, „pentru prima dată se admite depunerea mai multor candidaturi pentru un singur loc și prezentarea de candidați fără aprobarea prealabilă a PCUS”.²

6 ianuarie: Consiliul de Securitate al ONU s-a întrunit la cererea Libiei pentru a examina situația creată ca urmare a doborârii a două avioane libiene de către avioane militare ale SUA.

7 ianuarie: Ziua de naștere a Elenei Ceaușescu. Este sărbătorită printr-o solemnitate la care participă „membri și membri supleanți ai Comitetului Executiv al CC al PCR, Consiliului de Stat, ai guvernului, conducători ai organizațiilor de masă și obștești, ai unor instituții centrale”. Ziarele sunt pline de telegrame și de articole omagiale, având titluri de genul: „Vibrant omagiu eminentului om politic, savantului de renume mondial”, „Strălucită contribuție la progresul științei românești”, „Remarcabilă contribuție la dezvoltarea învățământului și științei românești”, „Noi expresii ale stimei și prețuirii față de cel mai distins reprezentant al științei românești”, „Înălțător exemplu de dăruire patriotică” etc.

7 ianuarie: „Hotărâre-Decret a Consiliului Politic Executiv al CC al PCR și a Consiliului de Stat al RSR privind conferirea Titlului de Onoare Suprem «Erou al Republicii Socialiste România» tovarășei Elena Ceaușescu”.

¹ Eliza Dumitrescu, *De la proletcultism la disidență*, Jurnalul național, 5 oct. 2009, (<http://jurnalul.ro/scienteia/special/de-la-proletcultism-la-disidenta-522906.html#>)

² Ioana Ciodaru, *Anul revoluționar 1989 - calendar* (ed. a II-a), Ed. Institutul Revoluției române din Decembrie 1989, București, 2009

Respect pentru oameni și cărti
7-11 ianuarie: La Paris se desfășoară lucrările Conferinței internaționale privind interzicerea armelor chimice. Se adoptă textul Declarației finale.

11 ianuarie: În Ungaria, Parlamentul adoptă o serie de măsuri democratice: pluralismul sindical, libertatea de asociere, dreptul la grevă, o nouă lege electorală, libertatea presei etc.³

15 ianuarie: Se adoptă prin consens Documentul final de la Viena al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), document acceptat de România cu „rezerve și declarații interpretative”, care vor fi retrase la 6 ianuarie 1990.

17 ianuarie: Departamentul Securității Statului adoptă Planul de Măsuri nr. D/001247, care are drept obiective dezvoltarea culegerii de informații și realizarea unui control informativ mai riguros asupra persoanelor suspecte.⁴

18 ianuarie: La Praga au loc manifestanții de comemorare cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la moartea studentului Jan Palach, care și-a dat foc în semn de protest împotriva invaziei trupelor Tratatului de la Varșovia (la care România nu a participat). Se cer alegeri libere. Poliția intervine și face arestări. Printre cei reținuți este și Václav Havel, liderul Forumului Civic.⁵

18 ianuarie: Limba estoniană este proclamată limbă oficială. În luna următoare, alte câteva republici sovietice adoptă hotărâri similare. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

18 ianuarie: În Polonia este adoptată rezoluția celei de-a XX-a Plenare a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Unit Polonez cu privire la începerea convorbirilor la „masa rotundă”. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

19 ianuarie: În Polonia, generalul Wojciech Jaruzelski, secretar general al Partidului Muncitoresc Unit Polonez, invită Sindicatul Solidaritatea la negocieri privind viitoarea sa legalizare. Discuțiile, numite „masa rotundă”, vor începe la 6 februarie.

19 ianuarie: În Iugoslavia, este numit un nou prim-ministru, croatul Ante Marković.

20 ianuarie: Președintele SUA Ronald Reagan își încheie mandatul,

³ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu (coord.), *Cronologia Europei Centrale (1848-1989)*, Ed. Polirom, Iași, 2001

⁴ Alexandru Oșca (coord.), *Revoluția română în Banat*, Ed. Sitech, Craiova, 2009, pp 119-120

⁵ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

Respect pentru op. 23 **23 ianuarie:** Are loc la Ateneul Român Simpozionul științific național cu tema: „Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind lupta poporului român pentru unitate național-statală, pentru afirmarea liberă, independentă, demnă și suverană a României socialiste în rândul statelor lumii”.

26 ianuarie: Ziua de naștere a lui Nicolae Ceaușescu. Telegrame de felicitare și articole omagiale: „O viață dăruită în floririi multilaterale a patriei cu poporul, pentru popor”, „Prinos de profundă stimă și recunoștință ctitorului României moderne”, „Tovarășului Nicolae Ceaușescu, marele eroul națiunii, cel mai vibrant și înălțător omagiu”, „Omagiu eroului între eroi” etc.

26 ianuarie: Canalul de televiziune francez Antenne 2 difuzează, în cadrul programului „Résistances”, părți dintr-un interviu acordat în 1988 de Dan Petrescu la Iași, în locuința lui Luca Pițu, jurnalistului Jean Stern (Gilles Schiller). Membrii echipei franceze au fost reținuți a doua zi, anchetați și expulzați. Casetă cu înregistrarea interviului a fost ascunsă și trimisă apoi în Franța, ajungând acolo la începutul anului 1989, prin intermediul mai multor persoane de încredere, printre care: Mihai Dinu Gheorghiu și Andrei Pleșu. Ulterior, interviul a fost difuzat integral la Radio Europa Liberă.

26 ianuarie: Au fost arestați Petre Mihai Băcanu, Mihai Creangă, Anton Uncu, Ștefan Niculescu-Maier și Alexandru Chivoiu. Ei au pus la cale, în clandestinitate, editarea și difuzarea unui ziar ilegal, numit „România”.

29 ianuarie: *Ministrul ungár secretar de stat Pozsgay Imre numește mișcarea din 1956 drept „revoltă populară” și afirmă necesitatea sprijinirii maghiarilor din afara granițelor Ungariei.⁶*

FEBRUARIE

În Franța, vicepreședinta Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, Ariadna Combes, fiica Doinei Cornea, constituie un Comitet pentru Apărarea Doinei Cornea.

În Bulgaria ia ființă primul sindicat independent – „Podkrepă”.

Frontul lituanian „Sajudis” (Mișcarea), care se prevalează de perestroika, devine numai după câteva luni de existență o adevărată a două

⁶ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

3 februarie: La Bruxelles, în cadrul unei conferințe de presă are loc lansarea oficială a „Opération Villages Roumains”, urmată imediat de adoptarea de către cinci primari belgieni a primelor cinci sate românești. Presa occidentală, inclusiv Radio Europa Liberă, a păstrat un interes ridicat și constant pentru evenimentele organizate sub sigla OVR.

6 februarie: La Varșovia se semnează acordurile dintre Putere și Opoziție privind restabilirea pluralismului sindical.

10-11 februarie: În Ungaria, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar (comunist) adoptă o hotărâre privind reforma sistemului politic, acceptând trecerea la pluripartitism și alegeri libere⁸.

15 februarie: Se încheie retragerea trupelor sovietice din Afganistan.

18 februarie: Un raport al guvernului polonez îi acuză pe sovietici pentru masacrul de la Katyn, din 1939, atribuit până atunci armatei germane. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

20 februarie: În Kosovo are loc o demonstrație a minerilor albanezi, care cer îndepărțarea lui Miloșevici. Liderii de partid locali iau parte la demonstrație.⁹

21 februarie: În Cehoslovacia, Václav Havel este condamnat la nouă luni de închisoare pentru „incitare la acțiuni ilegale” și „obstrucționarea forțelor de ordine”. Populația cere eliberarea sa.¹⁰

23-25 februarie: Vizita în România a președintelui Iranului, Seyyed Ali Khamenei. Se semnează un „Memorandum de înțelegere referitor la colaborarea româno-iraniană în domeniile politic, economic, tehnico-științific și cultural”.

27 februarie: În Iugoslavia, la Ljubljana, are loc o demonstrație de solidaritate cu protestele minerilor din Kosovo. La ea participă unii lideri comuniști sloveni și este transmisă în direct la televiziune, fapt care accentuează sentimentele naționaliste.¹¹

28 februarie: La Belgrad, în fața Parlamentului, are loc o mare manifestație împotriva separatismului albanez din Kosovo. În ziua următoare, Miloșevici promite arestarea liderilor albanezi.¹²

⁷ Eusebiu Narai, *Anul 1989 în Europa Centrală și de Est*, (<http://www.memorialulrevolutiei.ro/index.php?page=revista-on-line/memorial-4/anul-1989>)

⁸ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

⁹ idem

¹⁰ idem

¹¹ idem

¹² idem

Poetul Dan Deșliu trimite la Radio Europa Liberă o scrisoare deschisă în care vorbește despre „absurdul multilateral dezvoltat” în care plonjase România.¹³

2 martie: Liviu Babeș din Brașov își dă foc pe o pârtie de schi de la Poiana Brașov, lăsând scrisă lozinca anticomunistă „*Stop morder! Brasov = Auschwitz*”.¹⁴

6 martie: *Ministerul de Externe sovietic repudiază doctrina Brejnev, a „suveranității limitate”, din 1968, declarând că viitorul statelor din Europa de Est se află în propriile lor mâini.* (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

9 martie: Comisia pentru drepturile omului a ONU adoptă o rezoluție prin care se cere anchetarea presupuselor încălcări ale drepturilor și libertăților cetățenești din România.¹⁵

8 și 12 martie: La Chișinău au loc mari demonstrații neautorizate.

10-11 martie: Radio Europa Liberă și BBC difuzează scrisoarea deschisă semnată de șase activiști PCR (Alexandru Bârlădeanu, Gheorghe Apostol, Silviu Brucan, Corneliu Mănescu, Grigore Răceanu, Constantin Pârvulescu) în care este criticată politica regimului Ceaușescu.

12 martie: La Riga se demonstrează pentru independența Letoniei față de URSS. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

14 martie: Comunicat de presă al Procuraturii Generale a RSR: „Organele securității statului au descoperit o gravă acțiune de trădare a intereselor țării și ale poporului roman, săvârșită de Răceanu Mircea, fost lucrător în diplomație, care s-a pus în slujba serviciului de spionaj al unei puteri străine. (...)”

15 martie: În Ungaria, 15 martie este declarată zi națională, au loc mari demonstrații în întreaga țară.

16 martie: Se lansează și în Elveția „*Opération Villages Roumains*”.

¹³ Eliza Dumitrescu, *op. cit.*

¹⁴ <http://www.romania-libera.ro/aldine/history/stop-morder--brasov-auschwitz--povestea-martirului-liviu-babes-intr-un-interviu-acordat-de-sotia-sa-327529>

¹⁵ Ioana Ciodaru, *op. cit.*

17 martie: Ziarul francez *Libération* publică un interviu acid la adresa regimului Ceaușescu, acordat de Mircea Dinescu. Textul, în lectura lui Virgil Ierunca și Alain Paruit, este difuzat în aceeași zi în cadrul emisiunii *Actualitatea culturală românească*, de la Radio Europa Liberă. Poetul este concediat de la *România literară*, exclus din partid și arestat la domiciliu. I se ia dreptul de semnătură și lui, și soției sale.¹⁶

17 martie: Dan Deșliu începe o grevă a foamei în semn de protest împotriva perchezițiilor la care a fost supus. Despre această situație se va afla în Occident abia la începutul lunii aprilie.¹⁷

17 martie: *Ungaria semnează Convenția ONU cu privire la statutul refugiaților. Ca urmare, nu va mai returna refugiații din țările comuniste. Aceasta va determina un exod masiv al est-germanilor dornici să emigreze în RFG, ceea ce va subkrezi regimul lui Erich Honecker. Totodată, va crește numărul românilor care se vor refugia în Ungaria.*

23 martie: În Ungaria se votează legea care permite desfășurarea acțiunilor greviste¹⁸. Se constituie Masa Rotundă a Opoziției, grupând opt organizații politice.¹⁹

24 martie: La Radio Europa Liberă se difuzează o scrisoare adresată președintelui Uniunii Scriitorilor din România, Dumitru Radu Popescu, prin care Mircea Dinescu protestează față de destituirea sa și față de faptul că este în permanență urmărit de securitate. Peste câteva zile, Geo Bogza, Ștefan Augustin Doinaș, Dan Hăulică, Octavian Paler, Alexandru Paleologu, Andrei Pleșu și Mihai Şora adreseză lui Dumitru Radu Popescu o scrisoare prin care îi cer ca, în calitatea lui de președinte al Uniunii Scriitorilor, să-l apere pe poetul Mircea Dinescu.

25 martie: În ziarul *Drapelul Roșu*, din Timișoara, apare un grupaj de articole sub genericul: „În întâmpinarea Congresului al XIV-lea și a jubileului de la 23 August”. Acest titlu va fi reluat de câteva ori în luniile următoare.

28 martie: Autonomia provinciilor Kosovo și Vojvodina este redusă prin votul Adunării Naționale a Serbiei.²⁰

¹⁶ Mihai Pelin (coord.), *Cartea albă a securității. Istoriile literare și artistice 1969-1989*, Ed. Presa Românească, 1996, pp. 426, 505

¹⁷ idem, p. 430

¹⁸ Ioana Ciodaru, *op. cit.*

¹⁹ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

²⁰ Ioana Ciodaru, *op. cit.*

Spre sfârșitul lunii, ia ființă coordonarea din Ungaria a organizației „Opération Villages Roumains”.

3 aprilie: Alexandru Călinescu trimite o scrisoare lui D.R. Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, prin care se solidarizează cu Mircea Dinescu. Drept urmare, i se interzice dreptul de semnătură.²¹

4 aprilie: Republica Federală Germană își recheamă ambasadorul de la București, în semn de protest împotriva încălcării drepturilor omului de către regimul din România.²²

5 aprilie: În Polonia se realizează un compromis la con vorbirile de la „masa rotundă”. Coaliției guvernamentale îi revin 65% din locuri, iar restul de 35% din locuri se vor ocupa prin alegeri generale. Se reînființează Senatul Poloniei. SUA anunță un ajutor economic important pentru Polonia. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

5-9 aprilie: Postul de radio Vocea Americii transmite în foileton textul scrisorii lui Dan Deșliu.²³

8 aprilie: Printr-o scrisoare adresată lui Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, scriitorul Aurel Dragoș Munteanu cere sprijin pentru poeții Mircea Dinescu, Dan Deșliu și Ana Blandiana. Scrisoarea va ajunge în Occident și va fi prezentată la Radio Europa Liberă.

9 aprilie: La Tbilisi, o manifestație antisovietică, în favoarea independenței țării, este reprimată brutal, rezultând 20 de morți și răniți.

10 aprilie: Radio Europa Liberă difuzează următoarea declarație: „Noi, mai jos semnații scriitori români exilați și originari din România, ne exprimăm deplina solidaritate cu poeții Mircea Dinescu și Dan Deșliu, persecuatați de către autorități pentru vina de a-și fi făcut datoria de cetăteni și de scriitori, exprimându-și public opinia asupra treburilor cetății. De asemenea, protestăm cu vigoare împotriva persecuțiilor polițienești la care sunt supuși scriitorii Dan Petrescu și Liviu Cangeopol, împotriva surghiunirii din București a eseistului și filosofului Andrei Pleșu, împotriva punerii la index a unor scriitori precum Ana Blandiana și Aurel Dragoș Munteanu, acesta din urmă pentru că a luat atitudine

²¹ Liviu Antonesei, Jurnal din anii ciumei: 1987-1989, Ed. Polirom, 1995, p. 75

²² Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

²³ Mihai Pelin (coord.), *op. cit.*, pp 431-435

publică în legătură cu sistematizarea satelor, distrugerea patrimoniului național, discriminările etnice și lipsa de libertate religioasă. Acești scriitori-cetățeni apără în România demnitatea omului și a cuvântului. Suntem alături de ei. Semnează: Wolf von Aichelburg, Sorin Alexandrescu, Dan Alexe, Ioana Andreescu, Leonid Arcade, Nicolae Balotă, Daniel Boc, Andrei Brezianu, Nina Cassian, Theodor Cazaban, Matei Călinescu, Andrei Codrescu, Ilie Constantin, Antonia Constantinescu, Dan Cristea, Șerban Cristovici, Dan Culcer, Ioan Petru Culianu, Virgil Duda, Roxana Eminescu, Constantin Eretescu, Dinu Flămând, Helmut Frauendorfer, Victor Frunză, Sanda Golopenția, Paul Goma, Vintilă Horia, Emil Hurezeanu, Virgil Ierunca, Marie-France Ionesco, Gelu Ionescu, Rodica Iulian, Adina Kenereș, Miron Kiropol, Sonia Larian, Monica Lovinescu, Maria Mailat, Cella Minarth, Herta Müller, Damian Necula, Bujor Nedelcovici, Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu, Oana Orlea, Alexandru Papilian, Alain Paruit, Mihai Pupăzan, Lucian Raicu, Petru Romoșan, Horia Stamatu, Victor Stoichiță, Sanda Stolojan, Mariana Șora, Marin Tarangul, Alexandra Târziu, William Totok, Dorin Tudoran, Andrei Ujică, Mihai Ursachi, Ion Vianu, Richard Wagner.”²⁴

10 aprilie: Posturile de radio Vocea Americii și France International difuzează informații despre scrisoarea celor șapte intelectuali români care iau apărarea lui Mircea Dinescu.

12 aprilie: Nicolae Ceaușescu anunță în cadrul Plenarei CC al PCR că la sfârșitul lunii martie România a plătit integral „*datoria externă a țării, care în 1980 reprezenta peste 11 miliarde de dolari.*”

17 aprilie: În Polonia reapare săptămânalul Solidarității „*Tygodnik Solidarność*”. Se cade de acord pentru reapariția ziarului „*Gazeta Wyborcza*” și prezentarea la televiziune a programelor electorale ale Solidarității.²⁵

22 aprilie: În Ungaria încep negocieri între comuniști (PMSU) și noile forțe politice pentru realizarea unei tranziții pașnice.

22 aprilie: În China, încep la Pekin (Beijing) demonstrații prin care se cer libertăți politice. Acestea vor ține până în 4 iunie, când poliția va reprema cu violență protestul.

27 aprilie: În cadrul unei conferințe organizate la Civic Trust, Prințul Charles ia o poziție fermă împotriva „sistematizării” satelor din România.

29 aprilie: The Spectator din Londra publică o nouă scrisoare de

²⁴ Mihai Pelin (coord.), *op. cit.*, p. 430

²⁵ Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, *op. cit.*

protest adresată de Doina Cornea lui Ceaușescu. În post-scriptumul textului, autoarea menționa: „Următoarele persoane au fost de acord să se asocieze acestui protest: George Vasilescu (jurist, Cluj), Bogdan Șerban (Zărnești), Monica Șerban (Zărnești), Marin Brâncoveanu (satul Poiana), Mihai Terja (Zărnești)”.²⁶

MAI

2 mai: Autoritățile maghiare încep să demonteze gardul de sârmă ghimpătat de la granița cu Austria. Se desfășoară astfel un simbol: Cortina de Fier. Primul-ministru Miklós Németh declară că Ungaria și Polonia vor stabili regimuri pluraliste și economie de piață. (Expoziția Cronologia Războiului Rece, autor Romulus Rusan.)

8 mai: János Kádár este schimbat din funcția de președinte al PMSU (partidul comunist).

10 mai: Se lansează în Marea Britanie filiala națională a organizației „Opération Villages Roumains”.

12 mai: 172 de membri ai Congresului SUA cer președintelui George Bush să revizuiască relațiile cu România.²⁷

13-14 mai: Fronturile populare din Țările Baltice adoptă o declarație prin care condamnă anexarea de către URSS a Estoniei, Letoniei și Lituaniei în 1940.²⁸

15 mai: Gorbaciov, aflat în vizită la Peking (Beijing,) este aclamat de demonstranții din Piața Tien An Men.²⁹

16 mai: Postul de radio BBC a transmis în cadrul emisiunii în limba română fragmente din scrisoarea adresată lui Nicolae Ceaușescu de Ana Blandiana prin care cere dreptul de a publica în România.³⁰

18 mai: Václav Havel este eliberat din închisoare, ca urmare a protestelor interne și externe.

25 mai: Gorbaciov este ales președinte al Uniunii Sovietice de către Congresul Deputaților Poporului.

28 mai: La Radio Kossuth din Budapesta se menționează pentru

²⁶ <http://www.memorialulrevolutiei.ro/index.php?page=revista-on-line/memorial-4/anul-1989>

²⁷ Ioana Ciodaru, *op. cit.*

²⁸ idem

²⁹ Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Ed. Polirom, Iași, 1998, p. 313

³⁰ Mihai Pelin (coord.), *op. cit.*, p. 437

Respect pentru oameni și carti

prima oară numele lui László Tökés, în legătură cu cazul teatrului studențesc „Thalia” din Timișoara. Mai apoi, László Tökés va rămâne în atenția radioului și televiziunii maghiare.³¹

29 mai: La București, fizicianul dizident Gabriel Andreescu începe greva foamei, în semn de protest față de politica regimului Ceaușescu. Intenția de a desfășura această acțiune a fost anunțată din timp și informația a ajuns în Vest, la Radio Europa Liberă și la Dan Berindei, vicepreședinte al Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, care o vor face cunoscută.³² În această perioadă scrie eseul „Le devoir d'ingerence”, care a fost publicat în cotidianul francez *Libération* și a ajuns și la întunirea CSCE.

IUNIE

În perioada 30 mai – 23 iunie, la Paris are loc o sesiune a Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), dedicată dimensiunii umane a acordurilor de la Helsinki. În acest context, mai multe organizații neguvernamentale, printre care și *Fondation du Futur*, organizează între 2-3 iunie, tot la Paris, o reuniune cu tema: *La liberté de l'esprit et la condition humaine en Europe*. S-a dorit ca la conferință să participe mai mulți opozanți ai regimurilor din Europa de Est, din România fiind invitați: Mariana Celac Botez, Radu Filipescu și Gabriel Andreescu, dar scrisorile respective, deși au fost trimise de două ori, n-au ajuns la destinațari.³³

Primul interviu televizat al pastorului Tökés este difuzat în emisiunea *Panorama* la televiziunea maghiară.³⁴

Spre sfârșitul lunii, în Cehoslovacia, printr-o petiție publică inițiată de liderii Chartei 77 și semnată de 1.800 de persoane, se cere eliberarea deținuților politici, precum și drepturi democratice.

1 iunie: În Ungaria, partidul comunist recunoaște că fostul premier Imre Nagy, condamnat la moarte pentru rolul său din 1956, a fost victimă unui proces încoronat.

2 iunie: Agenția France Presse publică scrisoarea dizidentei Doina Cornea prin care protestează față de sistematizarea satelor din România și îi susține pe

³¹ Marius Mioc – *Revoluția, fără mistere. Începutul revoluției române: cazul László Tökés*, Editura Almanahul Banatului, Timișoara, 2002, p. 12

³² Gabriel Andreescu, *L-am urât pe Ceaușescu*, Ed. Polirom, Iași, 2009, p. 199

³³ idem, p. 203

³⁴ <http://www.universulromanesc.org/biblio/revolta-populara.html>